

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 424 sahifa, 30-iyun, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi

Abdurahmonov Qalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi

Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari

Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yoshlar, fan, ta'lim, sog'liqni saqlash, madaniyat va sport masalalari bo'yicha maslahatchisi o'rinbosari

Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'ZR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari

Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori

Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dots., O'ZR Tabiat resurslari vaziri o'rinbosari

Djumaniyazov Maqsud Allanazarovich, Qoraqalpog'iston Resp. Tabiat resurslari qo'mitasi raisi

Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'ZR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati

Utayev Uktam Choriyevich, O'ZR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari

Ochilov Farxod, O'ZR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i

Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMB birinchi prorektori

Abdurahmanova Gulnora Qalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori

Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor

Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori

Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori

Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori

Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori

Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti

Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi

Kamilova Iroda Xusniddinova, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Sevil Piriyeveva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'ZR Tabiat resurslari vazirligi,
O'ZR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot"
jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli
qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Sanoat korxonalarida energiyadan foydalanish samaradorligini oshirishning asosiy yo'nalishlari	6
Buzrukxonov Sardorxon Sarvarxon o'g'li , mustaqil izlanuvchi	
Klasterlarni rivojlantirishda fermer xo'jaliklarining strategik boshqaruvi	11
Karimova Nilufar , tayanch doktorant	
Application of Information and Communication Technology to Promote Economic Development of Tourism Services in Uzbekistan	16
Peng Xinge , PhD Researcher	
O'zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan samarali foydalanishning asosiy yo'nalishlari	21
Xotamov Ibodulla Sadullayevich , i.f.n., professor, Najmiddinov Yakhyo Fazliddin o'g'li , kafedra assistenti	
Suv ta'minot korxonalarida biznes jarayonlari bo'yicha boshqaruv hisobi tizimida hisob yuritishning xususiyatlari	28
Saidakbarov Xusniddin Abdusalomovich , PhD, katta o'qituvchi	
O'zbekiston ichki oziq-ovqat tovarlari bozorini to'ldirishning o'ziga xos xususiyatlari	31
Azlarova Munira Muhammad Amin qizi , tadqiqotchi	
Assessing the Implementation of Sustainable Practices in Higher Education Institutions to Drive the Transition towards a Green Economy: A Management Perspective	40
Kuzikulova Dilfuza	
Qualitative functional development in industrial production	49
Ziyayeva Mukhtasar Mansurdjanovna , TSUE, DSc, assistant professor	
Temir yo'l transportini mahalliyashtirishni moliyalashtirish mexanizmning hozirgi holati	54
Xamrayev Djamshid Panjiyevich , mustaqil tadqiqotchi	
Enhancing Education Management for Green Development in Engineering Programs: Strategies, Challenges, and Outcomes	61
Eshbayev Oybek , Department of English Language	
Exploring the Role of Effective Management Practices in Achieving a Sustainable Green Economy	68
Rozikov Ravshan , Department of English Language	
Enhancing Vocational Competence of Future Economists through English Language Lessons in the Context of the Green Economy	76
Kurbanova Nigina , Department of English Language	
Empirical test of regional economic innovation and development along the Belt and Road	85
Kalonov Mukhiddin Bahritdinovich , professor	
Shao Junling , PhD student, researcher	
Analysis of the Impact of Cross border Investment and International Economic Integration	90
Zhao shenghan	
Yashil iqtisodiyotni moliyalashtirishda bank moliya texnologiyalarining ahamiyati	96
Abduraximova Dilora Karimovna , PhD	
Rivojlangan mamlakatlarda bilimlar iqtisodiyoti konsepsiyasidan samarali foydalanish yo'nalishlari	101
Xasanxonova Nodira Isametdinovna , PhD	
Biznes inkubator orqali kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini shakllantirishda "yashil logistika" tamoyillaridan foydalanish	107
Narzullayev Shodiyor Eshpulatovich , kafedra assistenti	
Innovatsion faoliyatning asosi – intellektual salohiyat	112
Kaxorova Anora Nusratovna , kafedra assistenti	
Ijro hokimiyati organlari faoliyatini baholash mezonlari tushunchasi va turlari	118
Qahramon Usmanovich Umidullayev , yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD)	
Temir yo'l transportida mahalliyashtirishni moliyalashtirishning huquqiy asoslari	124
Xamrayev Djamshid Panjiyevich , mustaqil tadqiqotchisi	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari bo'yicha moliyaviy hisobot: tayyorlash va avtomatlashtirish	129
Tulayev Mirzakul Salamovich , dotsent	
O'zbekistonda kichik tadbirkorlikni rivojlantirishning samarali yo'llari	133
Sh. B. Babayev , dotsent; M. R. Qulmetov , dotsent	
Sug'urta kompaniyalari to'lov qobiliyatini kengaytirish yo'nalishlari	138
G'aniyev Shahriddin Vohidovich , professor, i. f. d. (DsC), Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich , i. f. f. d. (PhD)	

Повышении роли цифровой трансформации банков в современном этапе развития экономики	144
Жиянова Наргиза Эсанбоена , к.э.н., проф., Азимжонова Малика Шавкат қизи , специалист первой категории	
To'qimachilik korxonalarida tejamkor ishlab chiqarishni tashkil etishda mehnat resurslari va ishlab chiqarish quvvatlaridan foydalanish samaradorligi	150
Yaxyayeva Inobat Karimovna , dotsent, PhD	
Liquidity and recent changes of government securities market in the United States, the United Kingdom and Japan.....	154
Kholikov Khamidulla Vaydulla ugli	
“История экономических учений” как основная дисциплина в подготовке конкурентоспособных кадров экономистов	160
Хакимов Назар Хакимович , доктор философских наук, профессор	
The importance of strategic management and strategic leadership	166
Reyimberdiyev Baburbek Adilbek o'g'li	
Exploring the Role of Higher Education in Fostering Green Economy Transition: A Systematic Analysis of Curriculum Integration and Skill Development.....	170
Xasanova Zarina , Department of English Language	
Inson kapitalini joriy etish tizimi va xodimlar daromadi o'rtasidagi o'zaro ta'sir tahlili.....	178
M. O. Hamroqulov , katta o'qituvchi	
Yetuk mutaxassis tayyorlash – kelajak uchun sarmoya.....	185
Farhod Bagibekovich Xalimbetov	
Analysis of new established and liquidated enterprises as a basis for jobs (On the example of Samarkand region)	188
Saidov Nurali Rakhimovich	
Basing and forecasting the priorities of introducing innovative medical services in Khorezm region.....	193
S. M. Rakhimova	
Оптимизации операционной стратегии и повышение экономического потенциала хлопково-текстильных кластеров	197
Джурабаев Отабек Джурабаевич , доцент	
Soliq to'g'risidagi qonunlarni buzganlik uchun yuridik javobgarlikka tortishning huquqiy asoslari	204
Hakimov Feruz Xurshid o'g'li , talaba	
Hayot sug'urtasining rivojlanishi va uning ijtimoiy hayotdagi o'rni	207
Baratova Dinora Alisherovna , katta o'qituvchisi	
Edge Computing texnologiyalari	213
Qulmatova S. , PhD, katta o'qituvchi; Karimov Botir , katta o'qituvchi	
Aksiyadorlik kapitalida davlat ulushini qisqartirish va xususiylashtirish holati	218
Mamatov Bahromjon Shavkatovich , PhD, dotsent	
Xususiylashtirishning ijobiy imijini shakllantirishning nazariy jihatlarini.....	223
Odilova Sitora Sayfitdin qizi , katta o'qituvchi	
Tomorqa xo'jaliklarida oziq-ovqat mahsulotlari yetishtirish hajmining prognoz ko'rsatkichlari	228
Saydullayeva Fotima Jozilovna , assistant	
O'zbekiston sug'urta bozori rivojlanishining o'ziga xos xususiyati.....	235
Xasanov Xayrulla Nasrullayevich	
O'zbekiston yoshlarida volontyorlik faoliyatini rivojlantirishning ijtimoiy-siyosiy va huquqiy mexanizmlari: jahon va mahalliy tajriba	241
Qudratov Anvarmirzo Murodillayevich , siyosiy fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD)	
Культурологический аспект преподавания русскоязычной литературы Казахстана в ВУЗе	247
Оспан Айзада Бейсенқызы , докторант 2 курса	
Tijorat banklarida kreditlash riskini boshqarish holati tahlili.....	251
Mirzoyev Feruz Mamurjonovich , mustaqil izlanuvchi	
Tijorat banklari aktivlarini diversifikatsiyalashning zamonaviy holati va tendensiyalari.....	259
Abdualim Abdujabbor o'g'li Abdurazzoqov , mustaqil tadqiqotchi	
Significance and prospects of using economic-mathematical models in analysis of our country's economic growth	267
Rasulov Jamshid Shokir o'g'li	
Bank daromadlilik ko'rsatkichlariga makroiqtisodiy omillar ta'siri.....	274
Madraimov Xabibulla Madaminovich , assistant o'qituvchi	

Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirishning ilmiy konsepsiyalari	282
Mamatov Mamajan Axmadjonovich , i.f.n., dotsent	
Qishloq xo'jalik mahsulotlari ishlab chiqarishni rivojlantirishning makroiqtisodiy barqarorligini ta'minlash	288
Ergashova Nargiza Boboxonovna , talaba	
Budjet-soliq va pul-kredit siyosatini muvofiqlashtirishning nazariy yondashuvlari	296
Hakimjon Hakimov , tadqiqotchi	
Innovatsion-brokerlik faoliyatini rivojlantirishda moliyaviy injiniringni ahamiyatini oshirish istiqbollari	301
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich , dotsent	
O'zbekistonda inson kapitalini rivojlantirishda ta'lim xizmatlari bozorining ahamiyati	306
Babadjanova Malika Ruzimovna , assistent o'qituvchi	
O'zbekiston sug'urtalovchilarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda qayta sug'urtaning roli	312
Kamilov Baxramjon Umardjonovich	
Shaxs ma'naviy-axloqiy tarbiyasi hamisha muhim	317
Bekdavlat Aliyev , professor, falsafa fanlari doktori	
Jismoniy shaxslar daromadini soliqqa tortishning zamonaviy tendensiyalari	321
O. T. Nurmatov , PhD	
Milliy mahsulotning mazmuni, tarkibiy qismlari va harakat shakllarini tadqiq qilishning nazariy-uslubiy asoslari	327
Abdullayev Suyun Artiqovich , O'zbekiston jahon tillari universiteti prorektori	
O'zbekiston Respublikasidagi yirik tijorat banklari kreditlash amaliyotining ekonometrik tahlil va natijalari	335
Kaxxarov Ulug'bek Xalmatovich , mustaqil izlanuvchi	
Aksiyadorlik jamiyatlari faoliyatda ichki nazorat va auditning xususiyatlari	346
Saidaxmedova Aida Mirzayevna , katta o'qituvchi	
Yangi O'zbekistonda yog'-moy korxonalari personalini boshqarishni takomillashtirish	352
D. A. Azlarova , PhD	
The Intersection of Sustainability and Economic Development: Balancing Environment and Business Needs	360
Kholikova Rukhsora Sanjarovna , PhD, Izzatulloev Bakhodir Ubaydullo ugli , student	
Davlat-xususiy sheriklikni tashkil etishning huquqiy-institutsional mexanizmlari	364
Zuhra Abdikarimova , tayanch doktorant	
Zamonaviy portfel nazariyasi asosida samarali portfelni shakllantirish	370
Sindarov Fazliddin Qahramonovich , kafedra assistenti	
Iste'molchilarning qandolat mahsulotlariga bo'lgan talablarini raqamli platformalar orqali tadqiq qilish yo'llari	376
To'ychiyeva Vasila Faxriddin qizi , assistent	
Investitsiya muhiti va faoliyati natijalarini baholash uslublari	381
B. K. Tuxliyev , professor	
Sanoat korxonalarida resurslar salohiyatini tizimli tahlil qilish – korxonalarining iqtisodiy barqarorligini ta'minlash omili sifatida	386
Madraximova Gulasal Ro'zimboy qizi , PhD	
Mintaqada kichik biznes va xususiy tadbirkorlik rivojlanishi tahlili (Xorazm viloyati misolida)	391
Aminboy Sa'dullayev , i.f.n, dotsent, Dilshod Vaisov , magistr, Farhod Egamberganov , magistr	
Xizmatlar ko'rsatish korxonalarini soliqqa tortish amaliyoti va uni takomillashtirish	397
Pardayev Jamshid Muzaffarovich , tadqiqotchi	
Asosiy kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalar: yutuqlar, kamchiliklar va yechimlari	403
Muxitdinova Kamola Alisherovna , PhD	
Directions of attracting foreign capital and specific characteristics of the eurobond transaction	407
Gafurov Olimjon , teacher, Kholmuminov Humoyun , teacher, Abrueva Sevinch , student,	
Формирование международных систем бухгалтерского учета в условиях глобализации экономики	411
Ф. Т. Абдувахидов , доцент, А. Ю. Нурмухаммедов , доцент	
Qishloqda turizmni tashkil etishning mamlakatimiz taraqqiyotiga ta'siri	417
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna , dotsent	
Public debt, poverty and economic growth of Uzbekistan	420
Mirzamakhmudov Marufjan Mahamadsharif ugli	

ISTE'MOLCHILARNING QANDOLAT MAHSULOTLARIGA BO'LGAN TALABLARINI RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI TADQIQ QILISH YO'LLARI

To'ychiyeva Vasila Faxriddin qizi
Toshkent Davlat iqtisodiyot universiteti assistenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada iste'molchilarning qandolat mahsulotlariga bo'lgan talablarini aniqlashning raqamli texnologiyalarda marketing tadqiqotlarini amalga oshirish yo'llari, ularni sharhlash, iste'molchilarni segmentlarga ajratish usullari o'rganilgan va ulardan kelib chiqib marketing tadqiqotlarini aynan qandolat mahsulotlari bozorida samarali qo'llash bo'yicha takliflar keltirilgan.

Kalit so'zlar: qandolat mahsulotlari, bozor, raqamli marketing, marketing tadqiqotlari, marketing xizmatlari, segment, segmentlash yo'llari.

Аннотация: В данной статье изучаются способы проведения маркетинговых исследований в цифровых технологиях для определения требований потребителей к кондитерским изделиям, их интерпретация, методы разделения потребителей на сегменты и на их основе вносятся предложения по эффективному применению маркетинговых исследований на рынке кондитерских изделий.

Ключевые слова: кондитерские изделия, рынок, цифровой маркетинг, маркетинговые исследования, маркетинговые услуги, сегмент, способы сегментации.

Abstract: In this article, the ways of conducting marketing research in digital technologies to determine the requirements of consumers for confectionery products, their interpretation, the methods of dividing consumers into segments are studied, and based on them, suggestions are made for the effective application of marketing research in the confectionery market.

Key words: confectionery, market, digital marketing, marketing research, marketing services, segment, ways of segmentation.

KIRISH

O'zbekiston qandolat mahsulotlari bozori ishtirokchilari asosan Rossiya, Ukraina va mahalliy ishlab chiqaruvchilar hissasiga to'g'ri keladi. Axolining oziq-ovqat tovarlari, shu bilan birga, qandolat mahsulotlariga bo'lgan talablarini to'laqonli qondirish, eksportbob mahsulotlar ishlab chiqarish va ularning importini qisqartirish, iqtisodiyotning sifat darajasini yanada oshirishda bunday mahsulotlar ishlab chiqarish muhim ahamiyatga ega. Iste'molchilarning qandolat mahsulotlari savdosida oylar davomida narxlar indeksleri 2021-yil yanvar oyida 1,2 foiz, fevral oyida 1,7 foizga, oktyabr oylarida 1,9 foizga o'sgan bo'lsa, iyul oyida 0,1 foizga kamaydi. Bu esa qandolat mahsulotlari narxlarining o'zgarib borishi oylar davomida nomutanosibli mavjudligi uning savdosi va ishlab chiqarish jarayonlarida samarali marketing tadqiqotlari o'tkazish muhim ahamiyat kasb etadi. Aholining asosiy ehtiyojlarini ta'minlab turuvchi asosiy iste'mol mahsulotlarimizdan bo'lgan qandolat mahsulotlari ishlab chiqarishni rivojlantirish hamda ichki bozorda ularning raqobatbardoshligini oshirish masalalarini hal etish hozirgi dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR TAHLILI

Jahonda qandolat mahsulotlari marketingi, uning tadqiqoti bo'yicha bir qator olimlar o'z ilmiy asarlari va tadqiqot ishlarida o'rganganlar. Rus olimlaridan Y. A. Petina va M. V. Kravchenko qandolat mahsulotlari marketing tadqiqotlari bo'yicha o'z ilmiy ishlarida asosiy e'tiborni iste'molchilarni segmentlarga ajratish hamda bozor tadqiqotiga qaratgan. ^[1]

Yana bir rus olimlaridan biri O. Kurtushina qandolat mahsulotlari marketingi, bozorda uning o'rnini oshirishda tovar strategiyasini amalga oshirish yo'llari bo'yicha tadqiqotlar olib borgan ^[2].

Xorij olimlarining marketing tadqiqotlarida turli xil ta'riflar, uning roli va ahamiyati haqida qarashlar mavjud. Masalan, A. Diane, E. Dixtl, X. Hershgen va ma'lum darajada F. Kotler marketing tadqiqotlarini marketingni boshqarish jarayoniga tegishli funktsiyalarning tarkibiy qismi deb hisoblashadi [3, 4]. F. Kotler marketing tadqiqotlariga bergan ta'rifida kompaniya oldida turgan marketing vaziyati bilan bog'liq holda zarur bo'lgan ma'lumotlar doirasini tizimli ravishda aniqlash, ularni to'plash, tahlil qilish va hisobot berish sifatida izohlaydi [5].

Ushbu tadqiqotlarning aksariyatida an'anaviy marketing va uni amalga oshirish strategiyalari bo'yicha izlanishlar amalga oshirilgan. Qandolat mahsulotlarining marketing tadqiqotlarini raqamli platformalarda amalga oshirish bo'yicha metodologik usullar to'liq ishlab chiqilmagan, lekin raqamli platformalarda marketing jarayonlarini amalga oshirishga oid tadqiqotlar o'tkazish bo'yicha bir qator xorijlik olimlar izlanishlar olib borishgan.

Iqtisodchi olim P.Bains asarlarida sanoat korxonalar uchun kommunikatsiya va raqamli platformalarning ahamiyati, xaridor va ishlab chiqaruvchilar o'rtasidagi aloqalarni o'rnatish strategiyalari yoritib berilgan. U o'z tadqiqot ishlarida yuqori darajadagi aloqalarni yo'lga qo'yishda raqamli marketing ko'plab aloqalarni osonlashtirishi hamda mahsulot va xizmatlarni o'z vaqtida taqdim qilishda va iqtisodiy jihatdan rag'batlantirish uchun foydalanilishi mumkinligini izohlab o'tgan [6].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot ishida qandolat mahsulotlari marketing tadqiqotlarini amalga oshirishda ilmiy abstraktsiya, tizimli tahlil, ekspert baholash, nazariy-falsafiy, obyektiv yondashuv, anketa so'rovlari o'tkazish va tahlil etish usullaridan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Qandolat mahsulotlari ishlab chiqarish va savdosida Rossiya, Ukraina, Polsha, AQSh, Angliya, Xitoy jahon bozorida yetakchi mamlakatlar hisoblanadi. Statistika hisob-kitoblariga qaraganda, Rossiya Federatsiyasida qandolat mahsulotlarini iste'mol qilish 2022-yilda 4,5 kg ni tashkil etgan, 2019-yilgacha bo'lgan davrda bu ko'rsatkich 5,1 kg ga to'g'ri kelgan. Chunki ushbu davrda qandolat mahsulotlari ishlab chiqarishda yetakchi bo'lgan Rossiya va Ukraina hududlarida vujudga kelgan siyosiy-iqtisodiy vaziyatlar natijasida shakarli mahsulotlar 21 foizga, unli shirinliklar 25 foizga, shokolad mahsulotlari 30 foizga oshishi kuzatildi. Inqiroz sharoitida qandolat mahsulotlari ishlab chiqarish ham o'zgardi.

Qandolat mahsulotlari ishlab chiqaruvchi korxonalar ichki va tashqi bozorlarga kirishlaridan oldin iste'molchilar xulq-atvorlarini o'rganishlari va bozor holatini tahlil qilishlari hamda bashoratlarini amalga oshirishlari kerak. Korxonalar raqamli axborot vositalarini qo'llash orqali xaridorlarni jalb qilishlari va iste'molchilar bilan uzoq vaqtga eng yaxshi hamkorga aylanishlari mumkin.

O'zbekistonda qandolat mahsulotlari ishlab chiqaruvchilar ko'p bo'lib, ular ichida "Crafers" korxonasi alohida o'rinda turadi. Bugungi kunda uning xodimlari soni 800 nafardan ortiq bo'lib, korxona 150dan ortiq assortimentdagi qandolat mahsulotlarini ishlab chiqarmoqda. Ishlab chiqarish quvvati yiliga 47500 tonnani tashkil qiladi. Dunyoning yetakchi ishlab chiqaruvchilarining texnika va texnologiyalari bilan jihozlangan va yuqori sifatlilik qandolat mahsulotlarini ishlab chiqarishga qaratilgan. Asosiy texnologik dizayner Sankt-Peterburgda joylashgan «Mossa Engineering» kompaniyasi bo'lib, u mahsulotlarning laboratoriya sinovlarini boshqaradi.

Korxona turli xil qandolat mahsulotlarini ishlab chiqaradi: pechene, vafli, marmelad, Marshmallow, karamel va boshqa turdagi shirinliklar, shuningdek, shokolad mahsulotlarining keng assortimentini ham. Ishlab chiqarishda ishlatiladigan xom ashyo va materiallar ISO 9001, 22000 oziq-ovqat xavfsizligi standartlariga javob beradi. 15 dan ortiq mamlakatlarga o'z mahsulotlarining eksportini yo'lga qo'ygan [7].

1-jadval: "Crafers" korxonasi veb sayti tahlili

№	Ko'rsatkichlar	Korxona ma'lumotlari
1.	Sayt manzili	https://crafers.uz/uz/
2.	Mamlakat	O'zbekiston
3.	Ijtimoiy tarmoqlarda akkauntlari mavjudligi	Facebook, Instagram, Youtube
4.	Aloqa kanallari manzillari	Tel. +998 71 207 7 207 email: info@crafers.uz
5.	Korxona to'g'risida ma'lumot mavjudligi	mavjud
6.	Boshqa kontentlar	Ish o'rinlari bandi, Yangiliklar bandi, 3 xil til (o'zbek, rus, ingliz), Savol yo'llash bo'limi
7.	Saytga joylangan mahsulotlari soni	Shokolad: 23 xil, Pechene: 5 xil, Karamel: 11 xil, Fayli: 5 xil, Kreker: 3 xil, Marmelad: 10 xil, Marshmelou: 4 xil

“Crafers” korxonasi veb-sayti mavjud bo’lsa-da, lekin Instagram, Facebook, ijtimoiy tarmoqlarda ham mijozlari bilan aloqani yo’lga qo’ygan. <https://www.instagram.com/crafersuz/> orqali tadqiqotni amalga oshiramiz. Tadqiqotga ko’ra bir oy davomida kontent postlari soni 7 taga oshib, 866 tani, bir kontentga eng ko’p “like”lar soni 40,9 tani tashkil etgan bo’lsa-da, ijtimoiy tarmoq a’zolar soni 75,6 mingdan 75,5 ming nafarga kamaygan. Bu esa ijtimoiy tarmoqda faoliyat yuritayotgan SMM ishchilari faoliyati muxlislarga yoqmaganidan dalolat beradi.

2 - j a d v a l: “Crafers” korxonasi Instagram tahlili (15.05.2023)

№	Ko’rsatkichlar	01.05.2023	01.06.2023
1.	Kontent postlari	859	866
2.	Ijtimoiy tarmoq a’zolari soni	75,6 ming	75,5 ming
3.	Bitta kontentga eng ko’p “like”lar soni	40,8 ming	40,9 ming
4.	Bitta kontentga eng ko’p fikr-izohlar soni	4571	4620

Ijtimoiy tarmoqda korxona faoliyatini tadqiq qilishda ER (Engagement Rate) aniqlash muhim hisoblanadi.

ER (Engagement Rate) - bu korxonaning ijtimoiy tarmoqdagi nashrlari bilan tomoshabinlarning faolligini aks ettiruvchi ko’rsatkich. ER qanchalik katta bo’lsa, nashrlar korxonaning obunachilari uchun shunchalik qiziqarli bo’lishi va ular buni “Like” hamda sharhlar shaklida bildirishidir.

ER (obunachilarning qatnashish darajasi) quyidagi formula bo’yicha hisoblanadi:

$$ER = \frac{\text{interactions}}{\text{followers}} \times 100 \%$$

Bu yerda obunachilar (followers) - bu hisob qaydnomasidagi obunachilarning soni.

O’zaro aloqalar (interactions=likes+comments+saves) - bu ma’lum vaqt davomida o’zaro ta’sirlar soni (yoqtirishlar, sharhlar, shaxsiy xabarlar, “ulashish” tugmachasini bosish) bu yerda o’rtacha hisoblash amalga oshiriladi. “Crafers” korxonasi Instagram ijtimoiy tarmog’idagi faoliyatini tahlil qiladigan bo’lsak, 01.06.2023 kuni korxona ko’rsatkichi ER=4722 foizni ($40900/866 \times 100 = 4722$) 01.05.2023 kuni esa ER=4749 foizni ($40800/859 \times 100 = 4749$) tashkil etgan. Bundan ko’rinadiki, eng ko’p izoh va fikrlar bo’yicha bu ko’rsatkich iyun oyining boshida kamayganini ko’rishimiz mumkin [8].

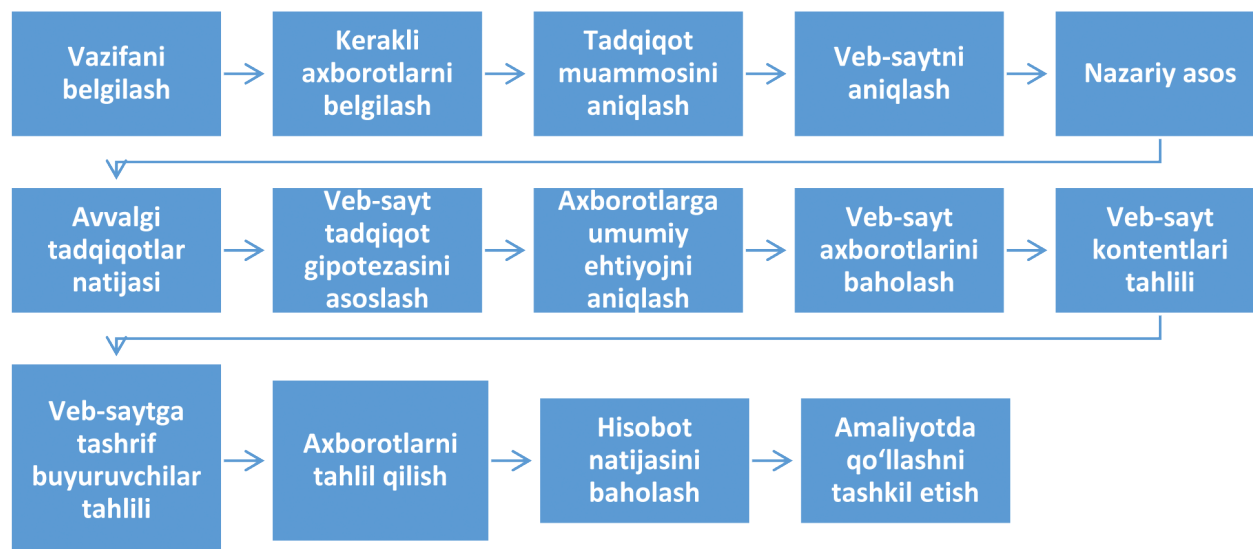
Marketing tadqiqotini amalga oshirishda axborotlarni to’plash usullari hisoblangan ijtimoiy so’rovnoma, savol-javob (sotuvchilar va xaridorlar bilan intervyu) va kuzatuv usullari keng qo’llaniladi. Ijtimoiy so’rovnoma eng ko’p tarqalgan tadqiqot vositasi anketa-so’rovnoma usulidir. Qandolat mahsulotlari bozorini o’rganishda anketa so’rovlari birlamchi ma’lumotlar yig’ishning eng samarali vositasi hisoblanadi. Har bir savol keng miqyosda ishlatilishidan oldin tanlash orqali ba’zi iste’molchilar orasida sinab ko’rilishi kerak.

Yuqorida aytilganidek, marketing tadqiqotlarida axborotlarni yig’ishning samarali va eng ko’p tarqalgan vositasi sifatida anketa-so’rovnoma usulidan keng foydalaniladi. Chunki ushbu tadqiqot usuli ijtimoiy tadqiqotlarda keng qo’llaniladi va ma’lumotlarni kam xarajat qilib, tez to’plash imkonini beradi. Olib borilgan tadqiqotlardan ma’lumki, iste’molchilar xohish va istaklari asosida tuzilgan so’rovnomalar yordamida tizimdagi kamchilik va muammolarni aniqlash, ushbu muammolarga kelgusida yechim topish, shuningdek, ko’zlangan samaradorlikning oshirish mumkin.

Zamonaviy va samarali tadqiqot usullaridan biri bo’lgan onlayn ijtimoiy tarmoqlar (facebook, telegram, odnoklassniki) orqali ijtimoiy so’rovnomalar o’tkazildi. Internet tadqiqotlari an’anaviy axborot to’plash vositalariga qaraganda qulay, kam vaqt va kam xarajat talab etadi. Shu sababli, ijtimoiy so’rovnomalarni o’tkazishda internet tarmoqlaridan foydalanildi.

Korxona internet tarmoqlarida marketing tadqiqotlari web-sayt hamda ijtimoiy tarmoqlardagi kontentlariga iste’molchilar tashrifi, fikr-mulohazasi va tovarlarga munosabatlari to’g’risida axborot to’plash, tahlil qilish va baholash jarayoni tarzida olib boriladi. Raqobatli kurash sharoitlarida kompaniya muvaffaqiyatli faoliyat ko’rsatish uchun bozordagi barcha o’zgarishlarni: xaridorlar talabi, narxlar nisbati, raqobatchilar xatti-harakatlarini kuzatib borishi, shuningdek, yangi mahsulotlar yaratishi, distribyutorlik tarmog’iga yangi elementlarni joriy qilishi lozim.

Internet veb-saytlarida tadqiqot o’tkazish bosqichi 1-rasmda keltirilgan.

1 - r a s m: Onlayn marketing tadqiqot o'tkazish bosqichlari

Internet tarmoqlarida korxona o'z faoliyati uchun zarur bo'lgan ma'lumotlar olishida va iste'molchilar bilan munosabatlarini yo'lga qo'yishda axborot tizimlarini samarali tashkil qilish muhim hisoblanadi. Internetda marketing tadqiqotlari o'tkazishni an'anaviy tadqiqotlardan ajratib turuvchi asosiy farqlar axborot to'plash usullari va ma'lumot manbalari hisoblanadi.

Tadqiqot rejasi birlamchi va ikkilamchi ma'lumotlardan foydalanishni ko'zda tutishi mumkin. Birlamchi ma'lumotlar mazkur loyihani amalga oshirishda muayyan maqsadda to'planadi. Ikkilamchi ma'lumotlar esa boshqa maqsadlar uchun olingan, ma'lum bir shakldagi axborotlar hisoblanadi.

Odatda, tadqiqotlar vazifani to'liq yoki qisman hal qilish uchun to'g'ri keluvchi hamda birlamchi ma'lumotlar to'plash uchun xarajatlarni qisqartirishga imkon beruvchi ikkilamchi ma'lumotlar tahlilidan boshlanadi. Istalgan holatda ham ikkilamchi ma'lumotlar boshlang'ich nuqta bo'lib, nisbatan arzon va oson topiladi.

Ikkilamchi ma'lumotlarning asosiy manbalari quyidagilardan iborat:

- korxona faoliyati haqidagi ichki ma'lumotlar;
- Internet orqali olish mumkin bo'lgan ma'lumotlar. Bu holatda web-sahifa va web-saytlar, ma'lumotlar to'plami, telekonferensiya va fayl serverlari manba vazifasini bajarishi mumkin.

Zarur ma'lumotlarni ikkilamchi ma'lumotlar tarkibidan topishning imkoni bo'lmagan yoki bu ma'lumotlar to'liq, aniq va yetarli darajada ishonchli bo'lmagan yoki eskirib qolgan hollarda birlamchi ma'lumotlarni to'plashga to'g'ri keladi. Birlamchi ma'lumot to'plashning asosiy usullari so'rovlar, kuzatuv usuli va eksperimentlar o'tkazish hisoblanadi.

Ma'lumot to'plashda foydalaniluvchi usullar o'tkazilayotgan tadqiqot turiga qarab ikki xil – birlamchi yoki ikkilamchi usullarga taqsimlanadi.

Ikkilamchi marketing tadqiqotlari o'tkazishda birinchi o'ringa Internetda zarur axborotlarni qidirish usullari chiqadi. Bugungi kunda asosiy qidiruv vositalari qidiruv tizimlari va kataloglar hisoblanadi. Bir qator hollarda, ulardan foydalanish yetarlicha samara bermagan sharoitlarda tematik saytlar, «sariq sahifalar» va boshqa resurslar bo'yicha «qo'lda qidirish» amalga oshiriladi.

Birlamchi axborot to'plashda ma'lumot to'plashning asosiy usuli sifatida Internet-so'rovlari, kuzatuv va eksperimentlar xizmat qiladi.

Internet-so'rovlar o'tkazishning eng keng tarqalgan usuli anketa so'rovlari hisoblanadi. Anketa respondentlar fikrini bilish uchun kiritilgan bir qator savollardan iborat bo'ladi. Bu vosita moslashuvchanligi va universalligi bilan ajralib turishi sababli u birlamchi ma'lumotlar to'plashning eng keng tarqalgan vositasi sanaladi.

Har qanday vazifaga jiddiy yondashuv uni hal qilish mumkin bo'lgan usullarni tahlil qilishdan boshlanadi. Internetda axborot izlashni ikkita asosiy usul yordamida amalga oshirish mumkin bo'lib, ular maqsad va vazifalardan kelib chiqqan holda birgalikda yoki bir-biridan alohida qo'llanishi mumkin:

1. **Qidiruv tizimlaridan foydalanish** – bugungi kunda ushbu usul ma'lumot izlashning eng asosiy usullaridan biri hisoblanadi. Uning qo'llanishi tizimga qidiruv argumenti sifatida beriluvchi tayanch so'zlarga asoslanadi. Natijada detalli ko'rib chiqish talab qilinuvchi Internet resurslari ro'yxati olinadi. Eng to'g'ri keluvchi natijani olish tezaurus tuzish bo'yicha oldindan ishlashni talab qiladi;
2. **Gipermatn ssilkalar bo'yicha izlash** – Internetdagi barcha saytlar bir-biri bilan giperssilkalar orqali bog'liqligi sababli axborot izlash brauzer yordamida ssilkalar bilan bog'langan web-sahifalarni ketma-

ketlikda ko'rib chiqish yo'li bilan amalga oshirilishi mumkin. Qidiruvning bu turiga kataloglar, tasnifiy va tematik ro'yxatlar va turli ma'lumotnomalardan foydalanishni kiritish mumkin. Bunday usul eng ko'p mehnat talab qiladi, biroq web-sahifalarni «qo'lbola» ko'rib chiqish chuqur tahlil talab qiluvchi axborot izlashning yakuniy bosqichlarida yagona to'g'ri usul bo'lib chiqishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Qandolat mahsulotlari ishlab chiqarishni samarali tashkil etishda eng avvalo marketing tadqiqotlarini samarali tashqil etish maqsadga muvofiq. Qandolat mahsulotlari bozorini tahlil qilish va korxonalar raqobatbardoshligini oshirishda uning faoliyati tahlili, ya'ni, moliyaviy holati, bozorda raqobat kuchlarining joylashuvi, raqobatchilarning qiyosiy tahlilini o'tkazish, tadqiqot natijalariga ko'ra korxona faoliyatini takomillashtirish va raqobatbardoshligini oshirish maqsadida chora-tadbirlarni ishlab chiqish kabi bir qator vazifalarni hal qilish orqali erishiladi. Marketing tadqiqotlarini samarali va tizimli ravishda amalga oshirishda zamonaviy tadqiqot texnologiyalaridan biri bo'lgan internet orqali tadqiqotni amalga oshirish kam xarajatlarni talab etadi.

Internet veb-saytlarida tadqiqot olib borishni quyidagi qoidalar asosida amalga oshirish ma'qul:

1. Faqat bir manbaga tayanmang. Tarmoq ma'lumotlari internet saytlari ma'lumotlariga nisbatan o'zaro tekshiriladi va tarmoq materiali ishonchli ekanligi tasdiqlangandan so'ng ma'lumot olinadi.
2. Internetda tor tadqiqot mavzusi asosida tadqiq qilish kerak. Internet qidiruv tizimlari ko'p ma'lumotlarga kirish imkonini beradi va buning natijasida aniqlashtirmoqchi bo'lgan ma'lumotlar o'z aksini topmaydi. Internetda qidiruvni boshlashdan oldin, qidiruvni yo'naltirish va cheklash uchun juda aniq savollar hamda kalit so'zlar orqali amalga oshirish ma'qul.
3. Qidiruv tizimlarining samaradorini tanlay olish. Google, Bing, Rambler, Yahoo va boshqa qidiruv tizimlari bir-biridan qanday ishlashi, qancha tarmoqni izlashi va ulardan qanday natijalarga erishishda farq qiladi. Har bir qidiruv tizimi nima qilishini va undan qanday qilib eng yaxshi foydalanishni o'rganish muhim hisoblanadi. Ularning har biri siz uchun turli xil narsalarni topishi mumkinligi sababli, har doim bir nechta qidiruv tizimidan foydalanish mumkin. Ixtisoslashgan qidiruv tizimlari va ma'lumotnomalar uchun siz 2500 dan ortiq qidiruv tizimlari va kataloglarni o'z ichiga olgan "Beaucoup" yoki dunyoning 230 dan ortiq mamlakatlaridagi qidiruv tizimlarini o'z ichiga olgan "Search Engine Colossus International Search Engines" kataloglari mavjud.
4. Foydali sayt havolalarini saqlab qolish. Tarmoqda tadqiqot qilishda ko'p foydali va foydali bo'lmagan havolalarga duch kelinadi. Brauzerning «Tarix» funktsiyasida tashrif buyurilgan sayt havolalari qoladi, bu esa qidiruvda yana qayta sayt manzilini topish imkonini beradi. Yana bir "xatcho'p" funktsiyasiga ham saqlab qo'yish mumkin, bu esa qidiruvni yanada osonlashtiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Петина Я.А. М. В. Кравченко "Маркетинговое исследование рынка кондитерской продукции" Актуальные проблемы авиации и космонавтики – 2017. Конференция Том 3
2. Куртушина О. Анализ рынка кондитерских изделий <https://www.marketing.spb.ru/mr/food/confectioneries.htm>
3. Philip Kotler, Kevin Lane Keller. Marketing Management. Pearson Education, Inc., publishing as Prentice Hall, United States of America 2012 y.
4. Кириллов А.Т., Волкова Л.А. Маркетинг в туризме. - С-Пб.: Изд-во С.
5. Котлер Ф. Основы маркетинга. - Новосибирск: Наука, 1992.
6. Baines, P. Marketing Principles / P. Baines, C. Fill, K. Page. // Oxford University Press. —Oxford , 2009.
7. <https://crafers.uz/uz/info>
8. Makhmudov, T. O., & ogli Kodirov, K. T. Methods for evaluating the effectiveness of the marketing activities of an enterprise, analysis and results. gwaliar management ACADEMY, 146.

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

«Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot» jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi 26-uy.